

EL DR. LLUÍS BATLLE I PRATS

PER

RAMON ALBERCH I FUGUERAS

I. ASPECTES BIOGRÀFICS

El Dr. Lluís Batlle i Prats neix a Girona el 28 de novembre del 1909, lloc on romandrà al llarg de tota la seva vida, fins a l'actualitat, tret de les petites absències que significaren la seva estada a Madrid per fer el Doctorat i quan estigué de professor encarregat de curs a l'Institut de Mora de l'Ebre i al d'Olot. Per tant, es pot dir sense exageracions que el mestratge del Sr. Batlle ha tingut sempre com a objectiu predilecte les nostres contrades gironines, tant en l'aspecte docent com en la seva allçonadora tasca d'investigador, i que no abandonà mai la nostra ciutat malgrat les superiors possibilitats que segurament hagués gaudit fora d'ella.

Als 16 anys aconseguia el títol de batxiller a l'Institut gironí del carrer de la Força i pel juny del 1930 esdevenia llicenciat en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona. Després de la seva curta estada a Madrid —per fer els cursos de doctorat—, el Dr. Batlle ja ensenyava a les darreries del 1933 llengua i literatura espanyola a l'Institut gironí. Alhora, ja se li havia desvetllat una incansable afecció per a l'estudi del nostre passat, que prendria nova empremta en aconseguir l'any 1939 la titularitat de l'Arxiu de l'Ajuntament de Girona. Un cop acabat el desgavell provocat per la guerra el nostre homenatjat inicià el camí de la seva consagració com a meritíssim investigador: pel gener del 1946 obtenia a Madrid el grau de Doctor amb tots els pronunciaments favorables per la seva tesi «La Biblioteca de la Catedral de Gerona desde su origen hasta la imprenta» i que constituïria el primer volum de la col·lecció de monografies de l'I. E. G. Al cap de tres mesos ja era secretari-fundador de l'Institut d'Estudis Gironins, esdevenint-ne ràpidament el seu veritable forjador fins a l'actualitat. És per això que enguany, en celebrar l'aparició del volum XXV dels A. I. E. G. és de justícia

retre homenatge a la persona que més ha lluitat per a fer-ho possible i que lliurà a aquesta tasca les poques hores que li deixaven lliures la seva tasca docent i d'investigador.

El mes de maig del 1946 fou nomenat acadèmic corresponent de la Reial de la Història de Madrid, i un mes després vocal de la Comissió Provincial de Monuments gironina. Amb el pas dels anys altres nomenaments honorífics i de reconeixement a la seva tasca li foren lliurats: l'octubre del 1950 és elegit Acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, a les darreries del 1954 vocal del Centre Coordinador de Biblioteques i el 1959 Concorresponent de la Institució «Fernando el Católico» de Saragossa. De tota manera, i malgrat la importància de totes aquestes distincions, segurament la que plau més al Sr. Batlle és la que s'esdevingué el 26 de gener del 1979: la corporació gironina d'aleshores, decidí nomenar al Dr. Batlle Cronista Oficial de la Ciutat de Girona, com a premi a molts d'anys de dedicació plena a la investigació i divulgació històrica de la nostra ciutat. El mateix s'esdevingué amb el seu col·lega i amic Dr. Jaume Marquès i Casanovas.

També formà part —entre d'altres personalitats gironines— de la Junta que organitzà el CL Aniversari dels Setges de Girona del 1808-1809 i fou el responsable de dur a bon terme la Festa del Llibre de l'any 1959.

Darrerament, el Capítol de la Catedral de Girona ha pres l'acord de nomenar al Sr. Batlle —en atenció a la importància del seu últim llibre i d'altres mèrits contrets al llarg de la seva vida— «Arxiver Honorari de la Santa Església Catedral de Girona».

II. EL SR. BATLLE DINS L'ESCOLA HISTÒRICA DE GIRONA

Ja ha esta remarcat en nombroses ocasions la importància que han tingut a Girona l'existència de grups d'estudiosos que sense forçar la situació —i amb una certa continuïtat— es podria remuntar al darrer terç del segle XIX.

La il·lustre generació d'estudiosos gironins que començà una tasca de divulgació de la història i costums de Girona ja en els anys de la restauració, ha tingut amb el pas del temps una certa continuïtat que enllaça amb els temps actuals. Amb tot, aquesta continuïtat cronològica no es pot equiparar en cap moment a una con-

tinuïtat en la metodologia emprada. Com ja s'ha dit,¹ a Girona es pot parlar de la generació de la *Revista de Gerona*, entroncada amb el catalanisme i la renaixença literària i amb homes com Grahit, Botet i Sisó, Girbal, Pascual i Prats, Ametller i Viñas, Viñas i Graugés, etc.; de la generació dels «Jocs Florals», amb una visió més renovadora de la història i amb historiadors com F. Monsalvatje, Pella i Forgas, J. Pla, C. Rahola; de la generació de la Universitat Autònoma (sobretot J. Vicens i Vives, S. Sobrequès, J. Reglà) i, com no, de la generació que s'ha mogut bàsicament al redós dels ANALES, vertaders capdavaners de la historiografia local catalana. Ens referim sobretot al Dr. Lluís Batlle, Dr. J. Marquès, Pelai Negre, Miquel Oliva, Enric Mirambell i molts d'altres.

El Dr. Batlle és un dels representants més qualificats d'aquesta generació que tot i moure's bàsicament al voltant dels ANALES ha fornït durant molts anys les pàgines d'altres revistes i diaris gironins. Gràcies a ells, els articles de temàtica gironina han aparegut a prestigioses revistes d'arreu de l'estat, i en el cas concret de Catalunya han possibilitat que la nostra història s'enriquís amb aportacions d'una qualitat innegable. Una altra cosa seria preguntar-nos si els estudiosos de la història de «Catalunya» han sabut integrar en les seves investigacions les aportacions gironines, tot intentant no caure en el parany de fer una història de Catalunya eminentment circumscrita a la ciutat de Barcelona.

Generalment tots els components d'aquesta escola han exercit un doble mestratge; tant en el camp docent com en el de la investigació històrica. Així el Dr. Batlle ha realitzat durant molts anys una tasca d'ensenyament a moltes generacions de gironins dins les aules de l'Institut, el que indiscutiblement li ha valgut el reconeixement i estimació de molts dels nostres conciutadans. ¡Quina munió d'anècdotes i fets ens podria explicar de molts alumnes seus que avui dia ocupen càrrecs d'elevada responsabilitat en el món educatiu, empresarial i àdhuc polític! Esperem que en l'esdevenidor el Sr. Batlle ens ofereixi un dia els seus records dels estudis gironins en els darrers anys, que constituïrien una aportació de primer ordre per al coneixement de les quatre últimes dècades de la història de Girona.

¹ Cfr. JOAQUIM NADAL I FARRERAS, *La investigació històrica sobre les comarques gironines a la Universitat Autònoma de Barcelona*, a "Revista de Girona" n.º 81 (1977), pp. 413-414.

III. LA SEVA OBRA

Es fa sempre difícil parlar de l'obra d'una persona, sobretot quan encara és susceptible d'ésser augmentada, però crec que els nombrosos estudis realitzats pel Sr. Batlle permeten ja albirar el que constitueixen les seves més importants aportacions a la nostra història. Amb tot, la seva gran preparació assolida i la clara visió que té de la història permet esperar-ne encara treballs d'una maduresa i equilibri que només una vida dedicada a la investigació pot fer possible. Perquè si ens fixem en l'obra del Dr. Batlle ens adonem ràpidament dels trets que defineixen més clarament la seva obra: un mètode d'investigació acuradíssim, d'una gran seriositat i tècnica; una gran preocupació per a salvaguardar el nostre patrimoni, tant en l'aspecte artístic com en el de llibres i biblioteques, un pregon interès per donar a conèixer els grans esdeveniments de la nostra història i una tasca de divulgació històrica des de les planes de periòdics i revistes de caire gironí, gens menyspreable.

A les darreres pàgines hem intentat reunir amb caràcter exhaustiu totes les publicacions del Dr. Batlle, tot respectant la seva data d'aparició, i centrant-les en 8 grans blocs per a distingir clarament la diversitat de la seva obra escrita. A les planes següents hi farem un comentari temàtic, per intentar centrar així les seves aportacions a la història de Girona, en un moment en què s'escau l'aparició del volum XXV dels Annals i alhora compleix els 70 anys.

III.1. *Episodis reials.*

Un dels aspectes historiatats de l'època dels Reis Catòlics ho constitueix la visita que aquests realitzaren a Girona² quan anaven a prendre nova possessió dels comtats del Rosselló i la Cerdanya, les festes que tingueren lloc a la nostra ciutat quan s'esdevingué la caiguda de Granada a mans dels monarques espanyols³ i la publicació de les 84 lletres que Ferran II adreçà als jurats gironins sobre temes tan diversos com les jurisdiccions, els privilegis, monedatge,

² *El viaje de los reyes católicos a Gerona, última etapa de la recuperación de la Cerdaña y Rosellón*, "Hispania", XIII (1943), pp. 631-645.

³ *Fiestas en Gerona por la conquista de Granada. Enero-Febrero de 1492*, ANALES DEL I. E. G. I (1946), pp. 94-107.

inquisició, expulsió dels jueus, etc.⁴ Posteriorment el Dr. Batlle feia esment en un altre article⁵ de la reacció i repercussió que tingué a la ciutat de Girona l'atemptat contra el rei Ferran el Catòlic.

Basant-se en el «Llibre de comptes de Jacme Beuda»⁶ ens assenyala les despeses que es dugueren a terme en la celebració dels funerals de Pere el Cerimoniós. Referent a Carles V,⁸ cal esmentar l'article dedicat a la seva entrada a Girona⁷ i unes acotacions referents a la seva estada, el jurament que féu de guardar els privilegis i les rúbriques dels privilegis servada als cartularis de l'Arxiu Municipal.⁸

III.2. *Cartularis, privilegis i diplomataris.*

El Sr. Batlle portà a terme la publicació dels principals diplomataris i privilegis que es conserven a l'Arxiu Municipal, tasca que alhora que precisa d'una gran paciència i domini de la paleografia, té per principal objectiu posar a l'abast dels historiadors uns documents de primera mà que sense la seva exhumació restarien segurament sense arribar al coneixement de molts especialistes. En aquest mateix sentit és molt interessant la publicació de les rúbriques o encapçalaments que es posaven davant de documents, com és ara el cas del «Llibre Groc».⁹ A l'apartat IV de l'apèndix bibliogràfic fem la relació exhaustiva de tots els Cartularis, epistolaris i diplomataris publicats pel Sr. Batlle, dos d'ells en col·laboració amb el seu bon amic Santiago Sobrequés i el darrer amb el Dr. Ricard Garcia i Càrcel.

⁴ *El Rey Católico y la ciudad de Gerona*, ANALES DEL I. E. G. VII (1952), pp. 156-266.

⁵ *El atentado contra Fernando el Católico y el municipio gerundense*, V Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Saragossa, 1952, "Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita" 19-20, Saragossa (1966-67), pp. 231-239.

⁶ *Los funerales de Pedro el Ceremonioso en Gerona (15 enero de 1387)*, "Analecta Sacra Tarraconensia", XVII (1944), 1.er fascicle, pp. 139-143.

⁷ *El viaje de Carlos V a Gerona en 1538 y la pequeña tregua hasta junio antecedente de la de Niza*. "Hispania", XXXIV (1949), pp. 77-103.

⁸ *Evocación gerundense en el IV Centenario de la muerte del Emperador Carlos V*, ANALES DEL I. E. G. XII (1958), pp. 339-348.

⁹ *Las rúblicas del "Llibre groc" del Archivo Municipal de Gerona*, ANALES DEL I. E. G. VIII (1953), pp. 241-250.

III.3. *Els jueus gironins.*

La història de la comunitat jueva gironina ha comptat en els darrers anys amb valuoses aportacions que han permès el seu millor coneixement malgrat que en l'actualitat encara ens manca una síntesi actualitzada que integri totes les aportacions realitzades en aquest camp. El Dr. Batlle es sentí atret per aquesta temàtica i en publicà nombrosos estudis, en alguns casos en col·laboració amb figures senyeres de la nostra història com ara Millàs i Vallicrosa, verader especialista del tema.

Els sovintejats «progroms» o aldarulls adreçats contra els jueus per una part de la població gironina tingueren una certa periodicitat. Així el del 1331¹⁰ obligà al rei a fer prendre testimoni contra alguns seculars i clergues que havien apedregat els jueus, mostra de l'antisemitisme que cobejava entre alguns gironins, i el del 1391 que obligà a molts jueus a refugiar-se a la Torre Gironella.¹¹ Altres aspectes estudiats pel Dr. Batlle es refereixen al coneixement d'una sèrie de famílies jueves d'un fons notarial procedent de l'Arxiu Diocesà,¹² l'estudi de la decadència econòmica dels jueus a les darres del segle XIV¹³ i la publicació d'un molt interessant inventari de llibres de jueus gironins de començaments del segle XIV, sobretot de tema religiós i litúrgic.¹⁴ Per altra banda, també cal mencionar les ordenacions¹⁵ que els jurats dictaven per a la protecció dels jueus, sobretot les del 1418.¹⁶

III.4. *Inventaris de biblioteques i de llibres antics gironins.*

Un dels temes predilectes del Sr. Batlle és —sens dubte— el relacionat amb el patrimoni de biblioteques i llibres gironins. La se-

¹⁰ *Un alboroto contra el Call de Gerona en el año 1331*, (en col·laboració amb Josep M. Millàs i Vallicrosa), "Sefarad" (1952), pp. 297-335.

¹¹ *Un episodio de la persecución judía de 1391*, ANALES DEL I. E. G. III (1948), pp. 194-197.

¹² *Judíos gerundenses en testamentarias medievales*, ANALES DEL I. E. G. IV (1949), pp. 250-253.

¹³ *Noticias sobre la aljama de Gerona a fines del siglo XIV* (en col·laboració amb J. M. Millàs), "Sefarad", V (1945), pp. 131-145.

¹⁴ *Inventaris de llibres de jueus gironins* (en col·laboració amb J. M. Millàs), "Butlletí de la Biblioteca de Catalunya", VIII (1934), pp. 5-45.

¹⁵ *Ordenaciones relativas a judíos gerundenses*, "Homenatge a J. M. Millàs", Barcelona, I (1954), pp. 83-92.

¹⁶ *Más precisiones sobre el Call gerundense. La ordenación de 1418*, "Sefarad", XXI (1961), pp. 48-57.

va àmplia i pacient recerca, gairebé impossible d'enumerar en aquestes breus ratlles, s'ha basat en la realització de l'inventari dels llibres de biblioteques, tals com la de la Catedral,¹⁷ que fou objecte de la seva tesi doctoral, la biblioteca de Sant Fèlix,¹⁸ l'Episcopal de Girona,¹⁹ la de l'antiga Universitat de Girona,²⁰ la municipal,²¹ la del Monestir de Sant Pere de Galligants²² i del Monestir de Sant Feliu de Guíxols.²³ Concretament d'aquesta darrera n'ofereix una relació dels llibres exhaustiva, de gairebé 180 planes.

Dins d'aquesta mateixa preocupació temàtica el Dr. Batlle ha donat a la llum una sèrie d'estudis encaminats a fer-nos conèixer millor els llibres gironins antics, actualment introbables o dels quals se'n serveix exemplars quasi únics. Són interessants en aquest sentit les notícies que ens forneix dels llibres del Bisbat,²⁴ del Monestir de Santa Clara,²⁵ de la Catedral de Girona,²⁶ dels Monestirs Benedictins del bisbat gironí,²⁷ dels Clergues parroquials²⁸ i dels servidors de la Catedral de Girona.²⁹ També cal recordar els articles referents als llibreters i impressors gironins dels quals n'hi ha oport-

¹⁷ *La biblioteca de la Catedral de Gerona desde su origen hasta la imprenta*. "Collecció de Monografies de l'I. E. G.", Girona, 1947, 132 pp.

¹⁸ *La biblioteca de la ex-colegiata de San Félix de Gerona*, "Programa de Fires del Centre d'acció catòlica", Girona, 1935, pp. 3-6.

¹⁹ *Inventario de la Biblioteca Episcopal de Gerona y de los bienes propiedad de la Mitra en el año 1329*, ANALES DEL I. E. G. II (1947), pp. 133-153.

²⁰ *La biblioteca de la Universidad de Gerona*, "Revista bibliográfica y documental", III fasc. 1, 2, 3 i 4, gener-desembre, 1949, pp. 217-234.

²¹ *La biblioteca municipal de Gerona*, ANALES DEL I. E. G. X (1955), pp. 235-254.

²² *La biblioteca del Monasterio de San Pedro de Galligans*, "Revista de Gerona", 35 (1966), pp. 28-29.

²³ *La biblioteca del Monasterio de San Feliu de Guíxols*, ANALES DEL I. E. G. XX (1970-71), pp. 105-282.

²⁴ *Notícies de llibres d'antics inventaris del bisbat de Girona*, "Estudis Universitaris Catalans", XVI (1931), pp. 1-7.

²⁵ *Donación de libros al Monasterio de Santa Clara, de Gerona*, "Revista de Bibliografía Nacional", VII (1946), pp. 1-5.

²⁶ *Noticias de libros de la Catedral de Gerona (siglos XVI-XVIII)*, "Hispania Sacra", 19 (1966), pp. 131-141.

²⁷ *Notícies de llibres de Monestirs benedictins del Bisbat de Girona*, "Analecta Sacra Tarraconensia", XXXIX (1968), pp. 283-290.

²⁸ *Notícies de llibres d'antics inventaris de clerecia parroquial del bisbat de Girona*, ANALES DEL I. E. G. XIX (1968-1969), pp. 231-246.

²⁹ *Noticias de libros antiguos de servidores de la Catedral de Gerona. 1335-1594*, "Hispania Sacra", 22 (1969), pp. 425-446.

tuna referència a l'apèndix bibliogràfic que s'adjunta al present article.

III.5. *L'ensenyament.*

En aquests darrers temps s'ha produït una veritable revalorització dels estudis dedicats al món educatiu, el que es palesa en els nombrosos llibres i articles que s'estan publicant. En el context gironí, la situació dels estudis d'aquest caire comencen a tenir una certa cohesió, i això es deu sens dubte als treballs capdavanters que escrigué el Sr. Batlle. Les seves aportacions, que ara han aparegut revisades i actualitzades,³⁰ es ceneixen sobretot als segles XIV i XVI, tant en l'estudi dels gironins que reberen classes als Estudis Generals,³¹ com al paper que hi jugà el Capítol de Girona,³² i la seva darrera aportació a les Jornades d'Història de l'Ensenyament dels Països Catalans.³³ També darrerament ens ha donat noves notícies sobre l'origen i els primers temps de l'Institut gironí de la Força³⁴ i de l'ensenyament general bàsic a Girona al segle XVII.

III.6. *Aspectes artístics i arquitectònics.*

Girona, tot i ésser una ciutat amb un gran nombre de monuments, s'ha trobat generalment amb que els historiadors i demés estudiosos només es fixaven en els quatre llocs comuns i més coneguts. Davant d'una gran abundància de treballs sobre la Catedral o Sant Fèlix ens trobàvem que desconeixíem l'evolució d'alguns remarcables edificis gironins, i l'existència en el passat d'altres mostres destacables de l'art gironí. En conseqüència, els treballs del Dr. Batlle omplen un buit en preocupar-se d'aquest tema en varis articles. D'aquests edificis que foren i ja no són el Dr. Batlle ens parla de la Casa del Concell de Girona³⁵ i de l'enderrocament de

³⁰ *La cultura a Girona de l'edat Mitjana al Renaixement.* "Col·lecció de Monografies de l'I. E. G.", n.º 7, Girona, 1979.

³¹ *Estudiantes gerundenses en los Estudios Generales*, "Hispania", XXVII (1947), pp. 5-47.

³² *El Capítol de Girona i els Estudis Generals.* "Miscel·lània d'homenatge a Antoni Rubió i Lluch", Vol. III (Barcelona, 1936), pp. 687-697.

³³ *Mestres i escoles a Girona. Segles XVI i XVII.* "Jornades d'Història de l'Ensenyament als Països Catalans". Barcelona, Congrés de Cultura Catalana, 1977.

³⁴ *La creación del Instituto Provincial gerundense como precursor del Instituto Nacional de Enseñanza Media*, "Revista de Girona", 77 (1976), pp. 117-120.

³⁵ *La Casa del Concell de Gerona en 1498*, ANALES DEL I. E. G. XVII (1964-65), pp. 373-381.

l'Hospital de Santa Caterina un cop acabades les pestes del 1650-1654,³⁶ alhora que traça una semblança de l'edifici de l'Audiència³⁷ i fa esment de la creció de la casa de convalescència a l'hospital suara citat.³⁸

Per altra banda, una descripció arquitectònica més concreta ens la ofereix en parlar del Castell de Montagut³⁹ i el de Palau de Santa Eulàlia.⁴⁰ L'aspecte artístic hi és magistralment tocat en parlar de l'antiga capella de la Casa de la Ciutat⁴¹ i sobretot en tractar del retaule major del Monestir de Santa Clara⁴² on segueix la pista mitjançant notícies de distintes procedències a aquest retaule, tot explicant les condicions i peripècies de la seva construcció; destruït el 1936, el Dr. Batlle n'ha pogut trobar una artística fotografia que insereix a l'article i dóna fe de vida d'aquesta remarcable obra. També el seu darrer article aborda aquesta temàtica en parlar del juratori del Consell de Girona.⁴³

III.7. *Els setges i la dominació napoleònica.*

El tema dels setges i la posterior ocupació de Girona no podia deixar d'abellir al nostre homenatjat. Els seus treballs sobre aquest període se centren gairebé en l'episodi dels setges dels quals en publicà les actes de la capitulació⁴⁴ i en féu notables aportacions documentals;⁴⁵ també es preocupà del captiveri dels religiosos gironins cap a França i del ressò a Catalunya de la caiguda i capitula-

³⁶ *Demolición del hospital de Santa Catalina en 1654*, "Revista de Gerona", 74 (1976), pp. 8-10.

³⁷ *La Real Audiencia de Gerona*, "Revista de Gerona", 14 (1961), pp. 37-38.

³⁸ *La creación de la casa de convalescencia en el Hospital de Santa Catalina*, "Revista de Gerona", 3 (1957), pp. 55-61.

³⁹ *El castillo de Montagut en 1385*, "Revista de Gerona", 40 (1967), pp. 48-50.

⁴⁰ *El Castell del Palau de Santa Eulàlia*, ANALES DEL I. E. G. XXI (1972-73), pp. 277-314.

⁴¹ *La Antigua Capilla de San Miguel de la Casa de la Ciudad*, ANALES DEL I. E. G. XX (1970-71), pp. 317-355.

⁴² *El retaule major del Monestir de Santa Clara de Girona*, obra de Pau Costa, ANALES DEL I. E. G. XXIV (1978), pp. 19-35.

⁴³ *El juratori del Consell Municipal de Girona*, "Butlletí de l'Associació Arqueològica de Girona", n.º 2 (1979).

⁴⁴ *La capitulación de Gerona en 1809*, ANALES DEL I. E. G. XIII (1959), pp. 5-16.

⁴⁵ *En el 150 Aniversario de la Guerra de la Independencia. Miscelánea histórica*, ANALES DEL I. E. G. XIII (1959), pp. 119-154, y *De Zaragoza en Gerona. Dos notas de la Guerra de la Independencia*. "Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita", 10-11 (1960), pp. 293-297.

ció de la ciutat,⁴⁶ de l'heroisme dels defensors gironins⁴⁷ i va transcriure, anotar i publicar el manuscrit que deixà el Pare Cúndaro. Amb tot, la seva aportació més original i innovadora a aquesta època ho constitueix el seu estudi sobre el cors a la costa gironina en els anys 1808-1809,⁴⁸ en mostrar la importància de l'ocupació i domini del litoral per a la defensa de la ciutat de Girona i el tipus de productes i aliments que mercadejaven els vaixells de les nostres contrades.

III.8. *Notes biogràfiques.*

Es faria massa llarg enumerar una per una totes les notes biogràfiques que ha escrit el Sr. Batlle, però sí val la pena comentar-ne les més importants, d'entre les quals cal destacar les dedicades a l'impressor Pedro Malo, del Pare M. Cúndaro, Sant Vicenç Ferrer, Julià de Chia, que fou arxiver i secretari de l'Ajuntament gironí, Miquel Oliva i Prat, Francesc Artau i Pere Compte, i del jurista gironí Tomàs Mieres.

III.9. *D'altres treballs.*

Ultra els treballs que hem anat esmentant al llarg de l'article, el Dr. Batlle escriví sobre molts d'altres aspectes de la nostra ciutat i que es palesen en l'ampli apèndix bibliogràfic que adjuntem. De tota manera, no podem cloure aquest apartat sense fer menció de les seves aportacions al coneixement de les institucions gironines, al seu remarcable treball sobre el Col·legi de Procuradors Causídics de Girona, les relacions de l'Ajuntament de Girona amb d'altres de Catalunya, l'estudi demogràfic de Sant Feliu de Guíxols del segle XIV, i tots els treballs referents als pesos, mides i mesures de Girona dels segles XIV al XVI.

A més, el Dr. Batlle també conreà la divulgació històrica des de les pàgines del Pirineo, Los Sitios, els Programes de Fires anyals

⁴⁶ *Documentos relativos a la Guerra de la Independencia*. ANALES DEL I. E. G. XV (1961-62), pp. 225-247.

⁴⁷ *Gerona, mayo de 1808*, II Congreso Histórico Internacional de la Guerra de la Independencia y su época, Saragossa, 1959. "Estudios de la Guerra de la Independencia", I (1964), pp. 379-387.

⁴⁸ *El corso en el litoral gerundense en la guerra de 1808-1809*, II Congreso Histórico Internacional de la Guerra de la Independencia y su época, Saragossa, 1959. pp. 391-414.

i el Butlletí d'Informació Municipal on inicià una sèrie d'articles intitulats «Cien años atrás», amb valuosa documentació sobre la Girona de la primera república.

IV. PER CONCLOURE

Com ja hem dit més amunt, es fa molt difícil poder avaluar l'obra d'una persona quan aquesta resta encara inacabada; donat que encara podem esperar del Sr. Batlle noves aportacions que enriqueixin el coneixement del nostre passat col·lectiu.

Malgrat tot, l'obra que ja resta escrita ens permet albirar quines seran en l'esdevenidor les aportacions fonamentals del Sr. Batlle, i que a grans trets es poden circumscriure en els treballs sobre els diplomataris, cartularis i privilegis, tota la seva obra referida a biblioteques i llibres antics gironins, les aportacions entorn dels jueus gironins i els treballs lligats a l'ensenyament gironí. Segurament aquesta serà la part de l'obra del Sr. Batlle que restarà d'obligada consulta pels estudiosos durant molt de temps, tot i que no caldrà oblidar la cohesió i importància de la resta de la seva obra, que romandrà sempre com una aportació indiscutible en els rengles de la historiografia gironina.

I. LLIBRES

1. *La Biblioteca de la Catedral de Gerona desde su origen hasta la imprenta*, Col·lecció de Monografies de l'I.E.G., n.º 1, Girona, 1947, 132 pp.
2. *La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement*, Col·lecció de Monografies de l'I.E.G., n.º 7, Girona, 1979, 339 pp.

II. ARTICLES

3. *Una taul supersticiosa del XIVè segle*, «Arxiu de Tradicions Populars», vol. I, Barcelona, 1928, pp. 374.
4. *Notícies de llibres d'antics inventaris del bisbat de Girona*, «Estudis Universitaris Catalans», XVI (1931), pp. 1-7.
5. *Inventari dels llibres de Berenguer d'Anglesola*, «Estudis Universitaris Catalans», vol. XVII, Barcelona, 1932, pp. 234-249.
6. *Inventari dels béns de l'Hospital de la Seu de Girona (10 gener 1362)*, «Estudis Universitaris Catalans», XIX (1934), pp. 58-80.
7. *Inventaris de llibres de jueus gironins* (en col·laboració amb Josep. M.ª Millàs), «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya, VIII (1934), pp. 5-45.
8. *La Biblioteca de la Ex-Colegiata de San Félix de Gerona*, programa de Fires del Centre d'Acció Catòlica, Girona, 1935, pp. 3-6.
9. *Victors i els estudis*, «Victors», n.º 2, febrer del 1936.
10. *El viaje de los Reyes Católicos a Gerona, última etapa de la recuperación de la Cerdaña y Rosellón*, «Hispania», XIII (1943), pp. 631-645.
11. *Los funerales de Pedro el Ceremonioso en Gerona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XVII (1944), 1.er fascicle, pp. 139-143.
12. *Noticias sobre la aljama de Gerona a fines del siglo XIV*, «Sefarad», V (1945), pp. 131-145 (en col·laboració amb Josep M. Millàs).
13. *Fray José de la Canal, continuador de la «España Sagrada», Obispo propuesto para la diócesis de Gerona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XVIII (1945), fascicle 1.er, pp. 219-223.
14. *Fiesta en Gerona por la conquista de Granada. Enero-Febrero de 1492*, A.I.E.G., I (1946), pp. 94-107.

15. *Donación de libros al Monasterio de Santa Clara, de Gerona*, «Revista de Bibliografía Nacional», VII (1946), pp. 1-5.
16. *Índice alfabético por autores de la «Revista de Gerona»*, A. I. E. G. I (1946), pp. 324-368.
17. *Nota documental para la biografía del impresor Pedro Malo y para la historia de la imprenta en Gerona*, «Biblioteconomía», IV, gener-març 1947, n.º 13, pp. 5-6.
18. *Estudiantes gerundenses en los Estudios Generales*, «Hispania», XXVII (1947), pp. 5-47.
19. *Librería del notario Guillermo de Mallorca (1408)*, «Revista bibliográfica y documental», n.º 3 i 4, juliol-desembre 1947, pp. 481-484.
20. *Inventario de la Biblioteca Episcopal de Gerona y de los bienes propiedad de la Mitra en el año 1329*, A.I.E.G. II (1947), pp. 133-153.
21. *Encuadernaciones y librería del Convento de Santo Domingo de Gerona*, «Revista bibliográfica y documental», n.º 2, abril-juny 1947, pp. 269-277.
22. *Un episodio de la persecución judía de 1391*, A.I.E.G. III (1948), pp. 194-197.
23. *La biblioteca de la Universidad de Gerona*, «Revista Bibliográfica y documental», III, fascicles 1, 2, 3 i 4, gener-desembre 1949, pp. 217-234.
24. *Judíos gerundenses en testamentarias medievales*, A.I.E.G., IV (1949), pp. 250-253.
25. *Certificación de la conducta, padecimientos y servicios del R. P. Fr. Manuel Cúndaro*, A.I.E.G., V (1950), pp. 219-222.
26. *El viaje de Carlos V a Gerona en 1538 y la pequeña tregua hasta junio antecedente de la de Niza*, «Hispania», XXXIV (1949), pp. 77-103.
27. *El Archivo del Monasterio de San Pedro de Camprodón*, «Hispania Sacra», vol. 3 (1950), pp. 1-11.
28. *Inventarios municipales gerundenses del siglo XV*, A.I.E.G., VI (1951), pp. 178-192.
29. *El Rey Católico y la ciudad de Gerona*, A.I.E.G., VII (1952), pp. 156-266.
30. *Un alboroto contra el call de Gerona en el año 1331* (en col·laboració amb Josep M. Millàs), «Sefarad» (1952), pp. 297-335.
31. *Ignaciana*, «Analecta Sacra Tarracoenensia», XXV (1952), fascicle 1.er, gener-juny, pp. 1-9.

32. *Las rúbricas del «llibre groc» del Archivo Municipal de Gerona*, A.I.E.G., VIII (1953), pp. 241-250.
33. *San Vicente Ferrer en Gerona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXVI (1953), pp. 145-150.
34. *La canonización de San Vicente Ferrer y su conmemoración en Gerona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXVII (1954), pp. 5-8.
35. *Una competición de ballesta en el siglo XV*, A.I.E.G., IX (1954), pp. 329-330.
36. *La Biblioteca Municipal de Gerona*, A.I.E.G., X (1955), pp. 235-254. Reproduït de «Biblioteconomia», 13 (1956), pp. 3-20.
37. *Gerona capital de su provincia*, «Revista de Gerona», 1 (1955), pp. 69-70.
38. *La creación de la Casa de Convalecencia en el Hospital de Santa Catalina*. «Revista de Gerona», 3 (1957), pp. 55-61.
39. *El Marianismo en las asociaciones Gremiales Gerundenses*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXX (1958), pp. 309-328.
40. *Evocación gerundense en el IV centenario de la muerte del Emperador Carlos V*, A.I.E.G., XII (1958), pp. 339-348.
41. *El Marquesado de Gerona*. «Revista de Gerona», 8 (1959), pp. 17-20.
42. *Nota sobre Luis Sescases, bibliotecario de Alfonso el Magnánimo. Fiestas en Gerona por la canonización de San Olegario, obispo de Barcelona (23 de Junio de 1675)*. «Analecta Sacra Tarraconensia», vol. XXXII, Barcelona, 1959, pp. 83-88.
43. *La capitulación de Gerona en 1809*. A.I.E.G., XIII (1959), pp. 5-16.
44. *En el 150 Aniversario de la Guerra de la Independencia*. «Miscelánea histórica». A.I.E.G., XIII (1959), pp. 119-154.
45. *De Zaragoza en Gerona. Dos notas de la Guerra de la Independencia*. «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 10-11 (1960) pp. 293-297.
46. *Un librero barcelonés en las Ferias de Gerona de 1699*. «Biblioteconomía», XVII, Barcelona, 1960, pp. 76-77.
47. *La Real Audiencia de Gerona*. «Revista de Gerona», 14 (1961), pp. 37-38.
48. *Más precisiones sobre el Call gerundenses. La ordenación de 1418* «Sefarad», XXI, 1961, pp. 48-57.
49. *Documentos relativos a la guerra de la Independencia*. A.I.E.G., XV (1961-1962), pp. 225-247.
50. *Academia de Náutica en Gerona*. «Revista de Gerona», 18 (1962), pp. 57-59.

51. *Dos gerundenses en el Escorial*. «Revista de Gerona», 24 (1963), pp. 61-68.
52. *Memoria sobre la muerte del Rdo. Padre Fray Antonio Vicente Doménech, O.P.* «Analecta Sacra Tarraconensia», XXXVI (1964), pp. 27-31.
53. *La Casa del Concell de Gerona en 1498*. A.I.E.G., XVII (1964-1965), pp. 373-381.
54. *El historiador Julián de Chia*. «Revista de Gerona», 32 (1965), pp. 27-29.
55. *La Biblioteca del Monasterio de San Pedro de Galligans*, «Revista de Gerona», 35 (1966), pp. 28-29.
56. *Noticias de libros de la Catedral de Gerona (siglos XVI-XVIII)* «Hispania Sacra», 19 (1966), pp. 131-141.
57. *El Castillo de Montagut en 1385*. «Revista de Gerona», 40 (1967), pp. 48-50.
58. *El Patronato Provincial de Cultura «Francisco Eiximenis» de la Excm. Diputación Provincial de Gerona*. «Revista de Gerona», 42 (1968), pp. 47-50.
59. *El Concilio de Trento y la Batalla de Lepanto*. «Revista de Gerona», 45 (1968), pp. 58-59.
60. *Noticies de llibres de Monestirs benedictins del Bisbat de Girona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXXIX (1968), pp. 283-290.
61. *Nota relativa al P. Fray Tomás Junoy*, A.I.E.G., XIX (1968-1969) pp. 269-271.
62. *Noticies de llibres d'antics inventaris de clerecia parroquial del bisbat de Girona*, A.I.E.G., XIX (1968-1969), pp. 231-246.
63. *Noticias de libros antiguos de servidores de la Catedral de Gerona. 1335-1594*, «Hispania Sacra», 22 (1969), pp. 425-446.
64. *La antigua capilla de San Miguel de la Casa de la Ciudad*, A.I.E.G., XX (1970-1971), pp. 317-355.
65. *La Biblioteca del Monasterio de San Feliu de Guíxols*, A.I.E.G., XX (1970-1971), pp. 105-282.
66. *El Colegio de Procuradores Causídicos de Gerona*, A.I.E.G., XXI (1972-1973), pp. 5-81.
67. *El P. Roig i Jalpí a l'arxiu municipal de Girona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XLIV (1972), pp. 57-61.
68. *Unas cartas inéditas de Fray Gregorio Parcero, obispo de Gerona*, «Hispania Sacra», XXVI (1973), pp. 355-359.

69. *El «Castell» del Palau de Santa Eulalia*, A.I.E.G. XXI (1972-1973), pp. 277-314.
70. *Miguel Oliva Prat en sus relaciones con el Instituto de Estudios Gerundenses*, «Revista de Gerona», 69 (1974), pp. 62-64.
71. *Gerona y la Armada Invencible*, «Revista de Gerona», 72 (1975), p. 70-72.
72. *La ciudad de Lérida consulta al Ayuntamiento de Gerona una cuestión de protocolo en funciones de iglesia*, «Ilerda», XXXVI (1975), pp. 37-39.
73. *Demolición del Hospital de Santa Catalina en 1654*, «Revista de Gerona», 74 (1976), pp. 8-10.
74. *La creación del Instituto Provincial gerundense como precursor del Instituto Nacional de Enseñanza Media*, «Revista de Gerona», 77 (1976), pp. 117-120.
75. *Sobre la fecha de la muerte del platero gerundense Francisco Artau*, «Revista de Gerona», 78 (1977), pp. 37-38.
76. *Notícies de Santa Pau i Les Planes a través d'una correspondència. Segles XVII i XVIII*, «Annals», Olot, 1978, pp. 129-140.
77. *El senyor Joaquim Pla i Cargol i l'Institut d'Estudis Gironins*, «Revista de Girona», 84 (1978), pp. 315-317.
78. *Nomenament del metge del bisbe i Capítol de Girona a favor de Ramon de Cornellà (1296)*, «Boletín del Colegio de Médicos de la Provincia de Gerona», 76 (1978), 4rt. trimestre, pp. 12-14. Reproduït a A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 251-152.
79. *El retaule major del monestir de Santa Clara de Girona, obra de Pau Costa*, A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 19-35.
80. *El juratori del Consell Municipal de Girona*, «Butlletí de l'Associació Arqueològica de Girona», n.º 2 (1979).

III. COL.LABORACIONS A CONGRESSOS; COL.LOQUIS, ASSEMBLEES I HOMENATGES

81. *El capítol de Girona i els Estudis Generals*, Miscel·lània d'homenatge a Antoni Rubió i Lluch, vol. III (Barcelona, 1936), pp. 687-697.
82. *Documents per a la biografia i obres dels artistes gironins Francesc Artau i Pere Compte*, Miscel·lània Puig i Cadafalch, I, Barcelona (1947-1951), pp. 139-147.
83. *Juglares en la Corte de Aragón y en el municipio de Gerona en el siglo XIV*, Estudis dedicats a Menéndez Pidal, 5, Madrid (1954), pp. 165-184.

84. *Ordenaciones relativas a los judíos gerundenses*, Homenatge a J. M. Millàs i Vallicrosa, Barcelona, I (1954), pp. 83-92.
85. *Piadosas manifestaciones de devoción gerundense en el siglo XV*, Collectanea E. Serra Buixó, A.S.T., vol. XXVIII (1955), pp. 175-181.
86. *El contagio de 1628. Un episodio entre la villa y el Abad de Bañolas*, Homenatge a Mn. Lluís Constans, Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 1956, pp. 78-85.
87. *Trigo sardo y siciliano en el abastecimiento de Gerona en 1424*, VI Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Cerdeña, 1957, Madrid (1959), pp. 271-284.
88. *La biblioteca de la Colegiata de San Félix de Gerona*, Gesammelte... Kulturgeschichte Spaniens... 21, Münster (1963), pp. 146-148. Homenatge al Dr. José Vives Gatell.
89. *Gerona, mayo de 1808*, II Congreso Histórico Internacional de la Guerra de la Independencia y su época, Zaragoza, 1959. Estudios de la Guerra de la Independencia, Zaragoza, I (1964), pp. 379-387.
90. *El corso en el litoral gerundense en la guerra de 1808-1809*, II Congreso Histórico Internacional de la Guerra de la Independencia y su época, Zaragoza, 1959. Estudios de la Guerra de la Independencia, I (1964), pp. 391-414.
91. *La Casa de Montserrat a Girona*, Miscel·lània Anselm M. Albareda, Abadia de Montserrat, II (1964), pp. 65-71.
92. *El atentado contra Fernando el Católico y el municipio gerundense*, V Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Zaragoza, 1952, «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 19-20. Zaragoza (1966-67), pp. 231-239.
93. *La Passió de Fra Antoni de Sant Geroni i la Processó dels Dolors de Mieres*. Estudis oferts a Jordi Rubió i Balaguer, Barcelona, 1967, pp. 133-144.
94. *Censo y población de San Feliu de Guixols en 1360*, Miscel·lània d'estudis dedicats a Martínez Ferrando, ANABA, 1968, pp. 43-52.
95. *Inventari dels béns de Guillem de Coll, apotecari-especier de Girona. 1454*, Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos, Barcelona, VI, 1978, pp. 199-213. Miscel·lània en honor de Josep M. Madurell i Marimon.
96. *Pesos, mides i mesures de Girona en els segles XV i XVI*. Estudis dedicats a Ferran Soldevila en el seu 75 aniversari, II, Barcelona, 1970, pp. 103-107.

97. *La «Reducció de pesos, mides i mesures» del siglo XVI en relación con Gerona y su veguerio*. Homenatge a Elias Serra Ráfols, La Laguna, I (1970), pp. 195-200.
98. *La reducción de pesos y medidas de 1585 en relación con Olot y Camprodon*, Amics de Besalú, I Assemblea d'estudis del seu Comtat, 1968, Olot (1972), pp. 75-79.
99. *De Olot en Gerona. Relaciones de la Villa con la capital*, Amics de Besalú, II Assemblea d'Estudis del seu Comtat, 1973, pp. 85-101.
100. *Anacoretes de Jerusalem de pas per Girona (1540)* (en col·laboració amb Jaume Marquès i Casanovas), II Col·loqui d'Història del monaquisme català, Abadia de Poblet, II (1974), pp. 311-312.
101. *Más datos sobre la imprenta incunable y los libreros de Gerona*. Homenatge a Santiago Sobrequés i Vidal, A.I.E.G., XXII (1974-75), pp. 115-130.
102. *La enseñanza general básica en Gerona en el siglo XVII*, «Los antiguos centros docentes españoles», San Sebastián, 1975, pp. 183-199.
103. *Migración Gerona-Valencia*, I Congreso de Historia del País Valenciano, Univ. de Valencia, III (1976), pp. 105-110.
104. *Mestres i escoles a Girona. Segles XVI i XVII*, Jornades d'Història de l'Ensenyament als Països Catalans, Barcelona, Congrés de Cultura Catalana, 1977.

IV. EPISTOLARIS I DIPLOMATARIS

105. *Diplomatario gerundense de Alfonso el Magnánimo*, A.I.E.G., XI (1956-1957), pp. 5-81.
106. *Diplomatario gerundense de Fernando de Antequera*, A.I.E.G. XIV ((1960), pp. 5-37.
107. *Alfonso II en los Cartularios del Archivo Municipal de Gerona*, VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, II (1962), pp. 161-169.
108. *Diplomatario gerundense de la Reina Doña Juana Enríquez y del príncipe D. Fernando*, A.I.E.G., XVI (1963), pp. 33-80.
109. *Diplomatario gerundense de la infanta Juana de Aragón, lugar-teniente general de Cataluña* (en col·laboració amb Santiago Sobrequés i Vidal), A.I.E.G., XVI (1963), pp. 81-106.
110. *Epistolario gerundense del Principe de Viana*. Homenatge a Jaume Vicens i Vives, Barcelona, I (1965), pp. 351-364.

111. *Epistolario gerundense de Juan II de Aragón*, A.I.E.G., XVIII (1966-67), pp. 261-346.
112. *Diplomatario gerundense del rey Juan de Navarra en la lugar-tenencia de Cataluña (1454-1458)* (en col·laboració amb Santiago Sobrequés i Vidal) «Anuario de Estudios Medievales», 4 (1967), pp. 427-464.
113. *Privilegios gerundenses de Alfonso el Benigno*, VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Valencia, I (1969), pp. 237-243.
114. *Diplomatario gerundense de Fernando I*, IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón (1959), vol. II (1970), pp. 633-661.
115. *El rey D. Fernando, en los Cartularios del Archivo Histórico Municipal de Gerona*, «Cuadernos de Historia Jerónimo Zurita», 19-20 (1976-1977), pp. 113-156.
116. *Gerona y el virrey D. Francisco de Borja* (en col·laboració amb Ricardo García Cárcel), A.I.E.G., XXIII (1976-77), pp. 5-34.

V. RECENSIONES

117. JAIME MARQUÉS y JOSÉ ADROHER, *Historia del Santuario de Nuestra Señora de los Angeles*, Tip. Catalana, Barcelona, 1946, 92 pp. a A.I.E.G., I (1946), pp. 316-317.
118. ANGELES MASÍÁ DE ROS, *Algunos documentos referentes a obras en la colegiata de San Félix de Gerona*. Separata de «Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona», Barcelona, 1945 a A.I.E.G., I (1946), pp. 318.
119. *A los veinticinco años de Bachillerato*, D.C.P., 62 pp. Girona, 1946, a A.I.E.G., II (1947), pp. 287.
120. EMILIO GRAHIT y PAPELL, *Los manuscritos de la Biblioteca Provincial de Gerona*, a «Biblioteconomía», n.º 18, Barcelona, abril-juny 1948, a A.I.E.G., III (1948), pp. 278-279.
121. FRAY JOSÉ M. COLL, *San Raymundo de Peñafort y las misiones del Norte Africano en la Edad Media*, Ed. Jura, Madrid, 1948, 45 pp. a A.I.E.G., III (1948), pp. 285-286.
122. JOAQUÍN PLA CARGOL, *Biografías de Gerundenses*, Talleres Dalmau Carles, Girona, 1948, 329 pp. a A.I.E.G., III (1948), pp. 286.
123. PEDRO DE PALOL SALELLAS, *Ponderales y exagia romanobizantinos en España*, Ampurias, XI, Barcelona, 1949, a A.I.E.G., IV (1949) pp. 333.
124. JOAQUIM PLA I DALMAU, *Estampes de Girona*, D.C.P. Girona, 1949, a A.I.E.G., IV (1949), pp. 333-334.

125. JOAQUÍN PLA CARGOL, *Gerona arqueològica y monumental*, D.C.P. Girona, 1949, 336 pp., 225 gravats, a A.I.E.G., IV (1949), pp. 334-335.
126. ANGELES MASIÀ DE ROS, *Manuscrito denominado «Libro de Calzada» existente en el Archivo Capitular de la Catedral de Gerona*, «Analecta Sacra Tarraconensia», XXII (1950), pp. 93-102, a A.I.E.G. (1949), pp. 338-339.
127. FR. BALTASAR SORIÓ, *De viris illustribus Provinciae Aragoniae Ordinis Praedicatorum*, estudi preliminar i edició pel Rev. José M. Garganta, «Escuela de Estudios Medievales», Valencia, 1958, 78 pp., a A.I.E.G., VI (1951), pp. 364-366.
128. JOSÉ M. DE GARGANTA, *Una biografía inédita de D. Fray Juan Tomás de Rocafort, arzobispo y virrey de Valencia*, «Anales del Centro de Cultura Valenciana», XIII (1952), pp. 322-342, a A.I.E.G., VII (1952), pp. 374.
129. SANTIAGO SOBREQUÉS VIDAL, *Sobre el ideal de cruzada en Alfonso V de Aragón*, «Hispania» 47 (1952), pp. 232-252, a A.I.E.G., pp. 374-375.
130. SANTIAGO SOBREQUÉS VIDAL, *Algo sobre el origen de Pedro Margarit*, «Revista de Indias», XII (1952), n.º 48, 14 pp. a A.I.E.G., VII (1952), pp. 375-376.
131. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *El culto eucarístico y la paz en la historia de Gerona*. Extracte de les sessions d'estudi del XXXV Congreso Eucarístico Internacional de Barcelona, II (1952), pp. 478-485, a A.I.E.G., VII (1952), pp. 385-386.
132. ANGELES MASIÀ DE ROS, *Aportación al estudio del Call gerundense*, «Sefarad», 13 (1953), pp. 287-308, a A.I.E.G., IX (1954), pp. 354-355.
133. JOAQUÍN PLA CARGOL, *Gerona popular*, D.C.P., 345 pp., 145 gravats, Girona, 1955, a A.I.E.G., IX (1954), pp. 355-356.
133. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *Guía del Museo Diocesano de Gerona*, Girona, 1955, 64 pp., a A.I.E.G., X (1955), pp. 423-424.
135. LAMBERTO FONT GRATACÓS, *San Feliu de Guíxols*, Barcelona, 1957, 166 pp., a A.I.E.G., XI (1956-1957), pp. 403.
136. JOAQUÍN PLA CARGOL, *Gerona en el primer tercio del siglo XX (1900-1931)*, D.C.P. Girona, 1956, 321 pp., 135 gravats, a A.I.E.G., XI (1956-57), pp. 403-404.
137. ENRIQUE MIRAMBELL BELLOC, *Los incunables de la Biblioteca de Gerona*, «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», LXIII, Madrid, 1957, pp. 593-638, a A.I.E.G., XII (1958), pp. 371-372.
138. JOSÉ M. PONS GURI, *Estudi dels pilots. Ensayo monográfico sobre la Real Escuela de Náutica de Arenys de Mar*, Arenys de

- Mar, Imp. Sta. Maria, 1960, 148 pp., a A.I.E.G., XIV (1960), pp. 433-436.
139. JORDI RUBIÓ, *Documents sobre els terratrèmols de 1427-28 a terres de Girona*, a «Miscel·lània Fontserè, Barcelona, 1961, pp. 357-375, a A.I.E.G., XV (1961-62), pp. 377-378.
140. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *Sobre los antiguos judíos de Gerona*, «Sefarad», 23 (1963), pp. 21-35, a A.I.E.G., XVI (1963), pp. 309-310.
141. JOAQUÍN PLA CARGOL, *Santos Mártires de Gerona*, D.C.P. Girona, 1962, 131 pp., 35 gravats, a A.I.E.G., XVI (1963), pp. 310-311.
142. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *Los judíos de Gerona en el siglo XI*, «Sefarad», 25 (1965), pp. 49-58, a A.I.E.G., XVII (1964-65), pp. 453-454.
143. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *La Reserva Eucarística fins al segle XV*, II Congrés Litúrgic de Montserrat, 1967, pp. 283-287, a A.I.E.G., XVIII (1966-67), pp. 412-413.
144. JOSÉ VIVES GATELL, *Los epitafios del abad Otón de San Cugat del Vallés*, «Cuadernos de Arqueología e Historia de la ciudad», 12 (1968), pp. 85-92, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 285.
145. ENRIQUE MIRAMBELL BELLOC, *Un libro de cuentas del siglo XV de la iglesia de Castelló de Ampurias*, Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», 72 (Madrid), 1964-65, pp. 5-30, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 286.
146. PELAI NEGRE I PASTELL, *Origen del Monestir de Sant Pere de Roda. Llegendes i història*, I Col·loqui d'Història del Monacisme Català, vol. I (1967), Santes Creus, pp. 209-227, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 286-287.
147. JOAQUIM PLA CARGOL, *El castillo gerundense de Montjuich*, «Boletín de la Asociación Española de Amigos de los Castillos», 58 (1967), pp. 313-327, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 287-288.
148. ALBERTO COLL COSTA, *Escritores dominicanos del Principado de Cataluña*, Arch. Hist. Ciut. Barc. 1965, 304 pp., a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 294-95.
149. JOSÉ M. GUILERA, *Un escritor pirenaico desconocido. Fray Tomás Junoy, O. P.*, «Pirineos», 83-86 (1967), pp. 159-178, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 296.
150. SEBASTIÀ BARTINA, *De les terres i els temps. Poemes*, D.C.P. Girona, 1967, 104 pp., a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 297.
151. RAMON D'ABADAL I DE VINYALS, *Dels visigots als catalans. La Hispània visigòtica i la Catalunya Carolingia*, Ed. 62, Barcelona, 1969, a A.I.E.G., XIX (1968-69), pp. 297-298.

152. JOSÉ M. COROMINAS PLANELLAS i JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *La comarca de Bañolas*, fascicle 1.er, Girona, 1967, 84 pp., fasc. II, Girona, 1970, 101 pp., a A.I.E.G., XX (1970-71), pp. 437-438.
153. JOSÉ M. COROMINAS i JAIME MARQUÉS, *La Comarca de Bañolas*, fasc. III, 272 pp., 280 lámines, Girona, 1972, a A.I.E.G., XXI (1972-73), pp. 396-397.
154. SEBASTIÁN BARTINA, *El Culto Mariano, desde el siglo VI al XI, en Gerona y su provincia*, Acta Congressus Mariologici-Mariani Internationalis in Croatia anno 1971 celebrati, vol. V, Romae 1972, pp. 207-239, a A.I.E.G., XXI (1972-73), pp. 398-399.
155. EUFEMIA FORT I COGUL, *Unes quantes notícies de Fra Antoni Escofet, monjo egregi de Santes Creus*, A.I.E.G., XXII (1974-75), pp. 269-296, a Bibliografia sobre Santes Creus. Santes Creus. Butlletí de l'arxiu bibliogràfic, n.º 42, V (1975), pp. 114-116.
156. JOSEP M. PONS I GURI, *El llibre de Santa Cristina de Lloret*, Barcelona, 1977, 204 pp., a A.I.E.G., XXIII (1976-77), pp. 369-371.
157. JOSEP CALZADA I OLIVERAS, *Les campanes de la catedral de Girona*, Girona, 1977, 89 pp., a A.I.E.G., XXIII (1976-77), pp. 372-373.
158. MANUEL GRAU MONTSERRAT, *La judería de Besalú (Gerona). Siglos XIII al XV*. Resum de la tesi doctoral, Barcelona, 1977, 29 pp., a A.I.E.G., XXIII (1976-77), pp. 373-374.
159. JOSEP M. MARQUÈS, *Vilobí d'Onyar a través del capbreu d'en Ramon Malars (1338)*, Cassà, 1976, a A.I.E.G., XXIII (1976-77), pp. 374.
160. JOAN PUIG, *31 poetes d'avui*, Poesia viva, Edic. Cedro, Barcelona, 1978, a A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 260-261.
161. BENET JULIÀ I FIGUERAS, *Rodolf Matas (1860-1957). Aspectes humans, professionals i familiars*, Col·legi de Metges de Girona, 1978, a A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 262-263.
162. GABRIEL ROURA, *Una nova versió de l'Epistola farcida de Sant Esteve*. Publicació del Col·legi Univ. de Girona, Nadal, 1978, a A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 265.
163. JAIME MARQUÉS CASANOVAS, *La Comarca del Bajo Ampurdán*, Catálogo Monumental de la Prov. de Gerona, Dip. Prov. de Girona, 1978, a A.I.E.G., XXIV (1978), pp. 266-267.

VI. ARTICLES PERIODÍSTICS I DE DIVULGACIÓ

164. *Algunos monumentos conmemorativos de la inmortal Gerona*, n.º extraordinari de Fires de «El Pirineo», 1940.
165. *Acotación histórica al «Puente del Caudillo»*, «El Pirineo», 10-II-1940, p. 1.
166. *Tradiciones gerundenses. Voto de San Narciso*, «El Pirineo», 16-III-1940, pp. 1 i 4.
167. *Misterios gerundenses. El del «Santo Sepulcro de la Cofradía de la Purísima Sangre»*, 20-III-1940, p. 1.
168. *La fiesta del libro español*, «El Pirineo», 27-IV-1940, pp. 1 i 4.
169. *El Instituto provincial gerundense. Evocación histórica de su centenario*, «El Pirineo», 23-X-1942, pp. 5-6.
170. *El Seminario durante el bienio de 1873 a 1875*, «El Pirineo», 19-XI-1942, p. 3.
171. *La Ex-Colegiata de San Félix de Gerona*, «Vida Católica», n.º 22, Girona, 1943.
172. *El crecimiento de Gerona y sus recintos amurallados*. Programa de Fires, 1944. Public. Antorcha.
173. *Honor al patriotismo*. Programa de Fires, 1946, publicitat Norte.
174. *De la festividad de San Narciso*. Programa de Fires del 1947.
175. *Las banderas «negra» y «blanca» de los Sitios*. Programa de Fires, 1947, Publicitat Norte.
176. *El recuerdo de los Sitios en la nomenclatura de las calles de Gerona*. Programa de Fires, 1948, Public. Norte.
177. *Del ceremonial municipal en los días de Jueves y Viernes Santo*. Programa de Semana Santa, 1948.
178. *La Plaza del Carril. Fiestas del Barrio del Carril «L'Habana Pe-tita»*, Publicitat Norte, 1949.
179. *El Teatro Principal en las Ferias de 1849*. Programa de Fires, Publicitat Norte, 1949.
180. *Patriotismo femenino*. Programa de Fires, Publicitat Norte, 1951.
181. *Un episodio de las ferias en el siglo XV*. Programa de Fires, Publicitat Norte, 1952.
182. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1960.

183. *Centenario del Teatro Municipal*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1960.
184. *San Narciso y la ciudad de Aiguier*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1961.
185. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1961.
186. *La Cofradía de la Santa Faz*. Programa de Setmana Santa, 1961.
187. *Toros en Gerona en 1852*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1962.
188. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1962.
189. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1963.
190. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1964.
191. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1965.
192. *Un año de gestión municipal*. Programa de Fires, 1966.
193. *Una incidencia en el voto de San Narciso de 1684*. Suplement de Fires de «Los Sitios», 1966.
194. *La función de las cuarenta horas de la Catedral*. Programa de Semana Santa, 1967.
195. *Los cien años de la calle de Ultonia*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1969.
196. *El antiguo pregón de las Férias*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1970.
197. *El general Fernández de San Román y su visita a Gerona el 18 de Agosto de 1868*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1971.
198. *Una versión desconocida del milagro de las «moscas» de San Narciso*. Suplement extraordinari de Fires de «Los Sitios», octubre 1972.
199. *Páginas de nuestra historia. Visitas de Juan II de Aragón a la ciudad de Gerona*, Boletín de Información Municipal, n.º 47, primer trimestre 1972, p. 11-12.
200. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 47, primer trimestre 1972, pp. 13-14.
201. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 48, segon trimestre 1972, pp. 1-3.
202. *Notas históricas: los gigantes y el águila en la procesión de Corpus*, Boletín de Información Municipal, n.º 48, segon trimestre 1972, pp. 4-5.
203. *Cien años atrás*. Boletín de Información Municipal, n.º 49, tercer trimestre 1972, pp. 1-4.

204. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 50, quart trimestre 1972, pp. 1-4.
205. *Nota histórica. Del ceremonial de la toma de posesión y juramento de los Jurados*, Boletín de Información Municipal, n.º 50, quart trimestre 1972, p. 5.
206. *Elegía en octavas*. Programa de Fires, 1973.
207. *Nota histórica. Capitulación de Gerona en la Guerra de Sucesión*, Boletín de Información Municipal, n.º 51, primer trimestre 1973, pp. 3-4.
208. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 51, primer trimestre 1973, pp. 5-11.
209. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 52, segon trimestre 1973, pp. 3-7.
210. *Nota histórica. La luz eléctrica en el Teatro Municipal*, Boletín de Información Municipal, n.º 52, segon trimestre 1973, pp. 8-9.
211. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 53, tercer trimestre 1973, pp. 1-6.
212. *Notas históricas. La pirámide de la calle de Pedret*, Boletín de Información Municipal, n.º 53, tercer trimestre 1973, pp. 7-8.
213. *Nota histórica. Pequeña historia del viejo puente de San Agustín*, Boletín de Información Municipal, n.º 54, quart trimestre 1973, pp. 3-5.
214. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 54, quart trimestre 1973, pp. 7-12.
215. *El mártir de Gerona. Loores a San Narciso*, Programa de Fires 1974.
216. *Cien años atrás*, Boletín de Información Municipal, n.º 55, primer semestre 1974, pp. 3-10.
217. *Páginas de nuestra historia. Nota histórica relativa al antiguo instituto*, Boletín de Información Municipal, n.º 55, primer semestre 1974, pp. 12-13.
218. *El Ayuntamiento hace un siglo*, Boletín de Información Municipal, n.º 56, tercer trimestre 1974, pp. 3-11.
219. *La función cívico-religiosa dentro las ferias y fiestas de San Naciso*, Programa de Fires, 1975.
220. *El juratori del Consell Municipal de Girona*, Programa de Fires, 1978.
221. *En la beatificació del P. Francesc Coll, O. P.*. «Los Sitios», 12-1-1979.

VII. PRÒLEGS I ALTRES

222. Pròleg, transcripció, índex i notes a M. CÚNDARO, *Historia político-crítico militar de la plaza de Gerona en los sitios de 1808-1809*, Monografies de l'I.E.G. n.º 2, 1960, pp. VII-XXV.
223. Pòrtic al volum VII (1952), dels A.I.E.G., commemoratiu del V Centenari dels Reis Catòlics, pp. 5-6.
224. *Necrologia D. Carlos de Bolós, y Vayreda, Presbítero*, A.I.E.G. XIII (1959), pp. 411.
225. *Homenaje a la memoria de D. Fernando Valls y Taberner*, A.I.E.G. XVII (1964-65), pp. 107.
226. Pròleg al volum d'homenatge al Dr. Santiago Sobrequés. A.I.E.G. XXII (1974-75), pp. V-VII.
227. *In memoriam. Rev. P. Josep M. Coll i Soler, O.P.*, A.I.E.G. XXIII (1976-77), pp. 359-364.

VIII. EN PREMSA

228. *Notes per a la biografia del jurista gironí Tomás Mieres*, a «IX Congreso de Historia de la Corona de Aragón», Nàpols, 1973.
229. *El Monestir de Sant Pere de Rodes a finals del segle XVIII i començaments del XIX*. Miscel·lània d'homenatge a Eufemià Fort i Cogul.
230. *Un fragment de narrativa catalana del segle XV, possiblement desconegut*. Miscel·lània d'Homenatge a Ramon Aramon i Serra.
231. *Benet XIII a Girona*. Comunicació presentada a les jornades sobre el VI Centenari del Cisma d'Occident a Catalunya, les Illes i el País Valencià. Barcelona-Penyíscola, 19-21 d'abril 1979.
232. *Notícies històriques de El Voló, Besalú i Banyoles a través d'una correspondència del segle XVIII*. III Assemblea d'Àmics de Besalú i el seu comtat. Banyoles, 1976.
233. *Jaume I en el Cartoral «Llibre Verd» de l'Arxiu Municipal de Girona*, comunicació al «X Congreso de Historia de la Corona de Aragón», Zaragoza, 1976.
234. *El P. Onofre Relles a l'Arxiu Municipal de Girona*. Miscel·lània en honor del P. José M. de Garganta, O.P.
235. *Correspondència entre la ciutat de Girona i Victor Balaguer*. XIX Assemblea Internacional d'Estudiosos, Vilanova i la Geltrú, 26 d'octubre del 1975.
236. *Fiestas en Gerona por la conquista de Málaga*, «Revista de Girona», 87 (1979), pp. 73-76.
237. *Metge, apotecari i capellà al servei de l'antic Hospital de Santa Caterina*, «Revista de Girona», 89, (1979), pp. 239-242.